

חגית חוף: ברכבת לנהריה, הקיבוץ
המאוחד 2017, 62 עמ'

פטריק בן-ישי

דימוי 4

דומה שההבנה מצויה
בְּרוּחַ שְׁבִיץ שְׁנֵי קָוִים מְקַבְּלִים
שְׁלֵא יִפְגְּשוּ לְעוֹלָם.

(מתוך הקדמות להגדרות בפואטיקה, ספר בכתובים מאת פטריק בן-ישי).

שיר הוא לא תמיד מופע מתפרץ של רגש, גם במופעים קרים, לכאורה מדעיים שלו, נוכל למצוא בו אוצרות הנוגעים ישירות במהותו העמוקה של המין האנושי. לפי השיר הקצר הזה, ההבנה נבראת במרחב שבין קו לקו. קווים מקבילים הם יציריו של מרחב מלאכותי, דו ממדי, הכפוף לחוקי העולם האאוקלידי. בתור שכאלה – אין להם סיכוי להיפגש. הרווח ביניהם קבוע, ובתוכו נולדת ההבנה. כלום הבנה היא אירוע החייב להתרחש רק על קרקע המחשבה? אופף, שוב יחסים אפלטוניים? ומה עם המפגש הפיזי?

פריחת הלוטם"; "לא יודעת להשיב לך משהו מההתחדשות בטבע/ והוא חי אותה בעבורנו", הנחל שלאורך הפואמה הוא כעין חוט אריאדנה שמחבר בין המוטיבים, ובין האבל והחיים:

"אביך מת ועוד נחל איתן מיטשטש בי לאכזב/ מפנה מקום למילים"; "בחוף סערה/ רצון לטבול במימי נחל מפכה"; "מחכה לשוב אל שצף הנחל/ ששואב ממני את צלילתי וזונח אותה בחורשה"; "על גדת הנחל הירוק חפשי/ שורשי הפרא שלו מעמקי טרם היות המילים/ טרם הפסקת לצחוק"; "הנחל שוצף ללא לאות בעיקר בפיתולים/ המעמיקים את הירוק לשלל גוונים"; "בצר לי אני פונה אל שצף הנחל/ הוא המנטור שלי/ מעשיר אחת לשבוע את הידע הפנימי שלי כָּאֵב/ משיב לי פיסות חלום כאח".

הפרק השני של הספר הוא קינה על שירה בנקי שנרצחה במצעד הגאווה בירושלים ועל הפעוט עלי סעד דוואבשה, שניהם נרצחו בידי קנאי דת. גם כאן שירת הקינה יוצאת מאבל ומבקשת בכוח האהבה לקורבנות ובכוח המחאה על מותם, להשיבם אל חיי הזיכרון, אל התודעה שלנו.

ושוב המשוררת עסוקה בשאלת כוח המילים: "צנחתי עם מילות השיר/ ואין קרקעית לך/ אני רוצה לכתוב אתכם עלי ושירה [...] ונפתחות בי מילים מסותתות/ עגולות/ הופכות למצבה"; "ומתהומות, כמו מכלובים/ טיפסו ועלו מילים/ מוכתמות, מסוכסכות/ התבקשו בי לשיר"; "המילים שלי מתרשלות/ שתיקתי [...] מחיה מילות נביאים".

גם כאן עולה נחיצות המיתוס, מאכזב ככל שיהיה: "ולאן נלך בלי מיתוס/ ולאן נלך בלי חדר-פעמיותכם". ספר שיריה השלישי של חגית חוף הוא ספר מרגש ועוצמתי.

רות נצר

"גם המילים שומטות ראשן/ עד שוב ההשראה עמה יצאתי לדרכי טרם שחר"; "המילים [...] מסרבות להיות שקופות/ הן נחלצות/ חומקות/ ממני/ משננות שוב ושוב/ מילות אהבה"; "המילים שהיום מצופפות בתוכן את הלוטם ואת הקטלב לעמודי שש"; "שירי אהבה כבר נשרו מתוכי/ כשלכת עלעלי אפרסק ורדים"; "איך אגלה לך כי ראיתי אותך ואת השירים/ נבראים ממקום אחד"; "אני עומדת בפיתוי/ לא לכסות את עירומך/ באדרת שארגתי משאריות המילים".

המילים, השירים והמטאפורות של השירה ועולם המיתוס והאגדה הם ישות מעורבת:

"עשי משהו עם המילים שהומות סביבי [...] חבל ההצלה שהן משלשלות לעברי/ בדמות מטאפורות או אגדות"; "כשאת היא האביר, הנסיכה, השירה המכושפת בולעת חרבות מלידה".

המילים הן חלק מהטבע שהתחדשותו המתמדת גם היא משיבת חיים:

"איך אגלה לך כי ראיתי אותך ואת השירים/ נבראים ממקום אחד"; "האור מדייק עצמו מחוץ לקרון הרכבת [...] עד שיפגע במקום/ בו מתקיימת שירה".

גם האהובה היא חלק מהטבע:

מדוע את נושאת מעוף ציפור/ שתיקת מרחבים/ שדה נקצר ועץ נכרת/ במבט קיומי?/ הדיאלוג שלך עם הטבע תופס את זה שבינינו"; "את מתפזרת בין הנופים ובין המילים/ ואני איני יודעת את שורשי/ הותרתי אותם סמוך למקום

הפילוסופית-בלשנית-פסיכואנליטיקנית ג'וליה קריסטבה כותבת כי לאחר מותו של אלוהים נותרה לנו דת אחת: האהבה. חגית חוף היא טרובדורית ששרה שירי אהבה לאהובתה. הפרק הראשון של הספר הוא כעין פואמה רבת פרקים של שירי אהבה שמתקיימים במסע כביכול ברכבת לנהריה. למה נהריה דווקא. לא ברוח, הרי זה מסע נפשי. והרי אנחנו כאן בטריטוריה של מטאפורות. בעולם העתיק רווחים סיפורי מסע של גברים שנאבקים בדרך. המסעות המעטים של נשים בעולם העתיק, מאופיינים במוטיב מרכזי שתכליתו הצלת הדמות האהובה. זה המסע שלפנינו.

מסעו של אורפאוס שונה ממסע הגבר המיתולוגי, כיוון שהוא אמן, אמן הנגינה על נבל, וככזה מסעו הוא כמסע הנשי, בבקשו לגאול את האהובה משאול המוות, בכוח האהבה.

הפואמה של חגית חוף היא כמו שירתו של אורפאוס לאהובתו אורידיקה, היא כעין שירת השבעה שמאנית סוגסטיבית כשהמשוררת מבקשת להשיב את נפש האובתה משאול אלה על יתמותה מאביה, מכוח עולם הטבע, השירה המפכה בה נחל שוטף, והוויטאליות של זרימת הנחל, ואולי להשיב אף את נפשה שלה, כדי שכוח האהבה, הטבע והמילים ינצח את המוות. ועל כן אינה יכולה לחדול, כפי שזרימת

הנחל לא תחדל. במובן זה זו שירה אינטימית בין אוהבים, שאנחנו כמציצים בלתי קרואים לתוכה ורק נרמזים עליה מן המטאפורות.

השירה, המילים, הנחל, דימויי הטבע, תנועת המסע, האהבה – הם המעורבים ומשתלבים אלה באלה בשירים, כשתנועת השירה ומקצבה חשובים יותר מתוכנה. במובן זה חגית חוף קרובה לרוחה של קריסטבה, שמוזהה בשפה את חשיבותו של ההבט הסמיוטי: של מקצבים, טונים, תחושות, של שפה תחושתית טרום-סימבולית. שירה כזו "עוברת" על הנפש מתוך ואל טריטוריות ראשוניות לא מודעות, שאינן מתבקשות להתנסח בהגדרות מובנות.

זו שירה נשית מאוד; הן בשל מרכיב האהבה המרכזי בה, הן בשל הקשר הבלתי אמצעי עם הטבע, הן בשל האסוציאטיביות והן בשל המרכזיות של הרגש.

זו שירה שיש בה אמונה באהבה ובמילים. ואולי היא מייצרת את האמונה בה דרך השירה, שלכן נהיית הכרחית כל כך:

